

שמעתא עמיקתא

גליון תרמ"א | פרשת משפטים | תשפ"ה | קהילת הניכוי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובכ"א

שמעתא אליבא דהלכתא

משיעורי הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א
מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

האם בזה"ז בקיאים במראה הנוטה לאדום.

א. המישה טמאים. ב. בקיאות בזה בזה"ז. ג. לצרף ספק זה לס"ס. ד. צבע שהחמירו. ה. מראות המוזכרים במשנה האם שווים בדרגת אדמומיתם. ו. בקיאות במראה הנוטה לאדום. ז. במראה נוטה דנוטה לאדום / זיהה דדיהה.

א. המישה טמאים

תנן בפרק כל היד (טו) חמשה טמאים: האדום והשחור וכקרון כרכום וכמימי אדמה וכמזוג, ב"ש אומרים אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי וכו' מטהרים. הירוק עקביא בן מהללאל מטמא וחכמים מטהרין כו'. איהו אדום כמכה שחור כחרת, עמוק מכן טמא, זיהה מכן טהור, וכקרון כרכום כברור שבו, וכמימי אדמה מבקעת בית כרם ומיצף מים, וכמזוג שני חלקים מים ואחד יין מן היין שהיוני. ואיתא בגמ' מנלן דאיכא מראה טהור, אמר רבי חמא בר יוסף אמר רבי אושעיא אמר קרא כי יפלא ממך דבר למשפט וגו' בין ויראה טהור למראה טמא.

והקשו בגמ' וממאי דהני טהורין והני טמאין, אמר רבי אבהו דאמר קרא ויראו מואב את המים אדומים כדם, א"ר אבהו אמר קרא דמיה דמיה הרי כאן ארבעה. ופרש"י ואימא אדום ותו לא - האדום שבאדומים דהיינו כדם המכה דמתני'. דמיה דמיה - הרי ד' מיני אדמומית טמאה בה, ע"כ.

וגר' דהטעם שצריכים דרשה מיוחדת ללמד דכוונת התורה לדם אדום, כי מצינו בלשון התורה שאדום הכוונה לצבע חום כגון בענין פרה אדומה דאע"פ שכתוב בתורה שהיא אדומה מ"מ לכאורה הכוונה לצבע חום וכמ"ש בשו"ת פאת שדך (ח"א סי' צה אות ט). וא"כ הו"א דה"ה בענין מראות קמ"ל דבענין מראות מהי"ת אינו אסור אלא מראה אדום כדם ממש.

ועי' ברמב"ם (אסייב פ"ה ה"ז) שפסק דחמשה מראות טמאים והשאר טהורין ואלו הן: האדום, והשחור, וכקרון כרכום, וכמימי אדמה, וכיין המזוג. וכן פסקו הטשו"ע (וי"ד רס"י קפח). ועי' עוד משי"כ בענין מראה שחור וחוסם בשמעתא עמיקתא גליון שצ"ט.

ב. בקיאות בזה בימן הזה

איתא בנדה (כ) לאימור ומר זוטרא ורב אשי הוה יתבי קמיה אומנא שקלי ליה קרנא קמייתא לאמימר חזייה, אמר להו אדום דתנן כי האי, שקלי ליה אחריתי אמר להו אשתני, אמר רב אשי כנון אנא דלא ידענא בין האי להאי לא מבעי לי למחזי דמא. ופרש"י אומנא - מקיז דם בקרן. בין האי להאי - בין קמא לבתרא, ע"כ. חזינן שהיו אמוראים שלא היו בקיאים במראות ואע"פ שיכלו לשמש מרבתייהם כדמוכח מהעובדא שבש"ס מ"מ לא היו יכלו להבחין בזה.

ויעוי' ברי"ף (שבועות ג. ברי"ף) שכת' ע"פ מעשה זה דאימעות רבנן דהוה בקיאי במראות וקלשא לה דעתייהו ולא הוה יכלי לאפרושי בין טמא טהור, וא"כ זירא טיבעא דבבל גרס לי דלא אחזי דמא, ומה רבא דידע טיבעא לא חזי, אנא אחזי, וחזו נמי דלא ידעי תיקון וסתות חשו רבנן דלמא משלמי מראה טמא לדם טהור וטבלין ואתו לידי איסורא כו', הלכך חשו רבנן למילתא ועבדו הרחקה יתירה לסלוקי כל ספיקי ואצריכו למיתב ז"נ על כל דלא ליגע לאיסורא דאו'. ועיי"ש דמהי"ט קבלו עליהן לשבת על טפה כחרדל ז"נ. וכת' הרמב"ם (שם פ"א ה"ג) דבימי חכמי הגמ' נסתפק הדבר הרבה בראיית המראה ונתקלקלו הסתות, לפיכך החמירו חכמים בדבר זה וגזרו שיהו כל ימי כימי זיתבה ויהיה כל שתראה ספק זיתבה, ע"כ.

ועי' בטור (סי' קפח) שכת' דהאידינא שנתמעט הבקיאות חזרו לטמאות כל שיש בו מראה אדום בין אם הוא כהה הרבה או עמוק וכן כל מראה שחור. וביאר הב"י (שם) שמקור לזה מצינו בנדה (כ) דמייתי בגמ' כמה חכמים דלא חזו משום דלא בקיאי.

וכן הוא בשו"ע (שם סי' א) שכל מראה אדום, בין אם היא כהה הרבה, או עמוק, טמאים. וביאר הש"ך (סי' א) שחכמים החמירו שלא לטעותואסורו כל מראה הנוטה לאדמומיות והכשירו כל מראה שאין לספקו באדמומית כלל, ע"כ.

ג. לצרף ספק זה לס"ס

והנה מדברי הש"ס הנ"ל מבואר לכא"ו שלא גזרו ע"ז אלא מחמת חסרון הידיעה אסרו. אולם הרי"ף שכת' "הלכך חשו רבנן למילתא ועבדו הרחקה יתירה לסלוקי כל ספיקי ואצריכו למיתב ז"נ על כל דם". משמע דס"ל דאסרו כל דם. והטור (סי' קפח) כת' דהחמירו לטמא כל מראהאדום. וכת' בב"י (שם) שכתב על הטור דאע"פ שלא מצינו בפירוש שגזרו על כל מראה אדום מ"מ מדאמרין בסוף פרק כל היד (כ) דרבי יוחנן ורבי זירא ועולא לא חזו ממילא שמעינן שדורות הבאים לא לחזו, ע"כ. אכתי אין ראיה שאסרו כל נוטה לאדום. ולפ"ז יוצא שחכמי החמירו לא במח גזרה אלא מכה חסרון הידיעה. ואם מלשון הרי"ף (שבועות ג. ברי"ף ד"ה ולענין הלכה) שכת' בענין זה ש"לא גזרו"י כלל אלא על מראה טמא ותולדותיו. משמע דגזרו על זה.

והגר"ז (אות ג) כת' דעכשיו שאין אנו בקיאים במראות אפי' כזית ודיהה ממנו טמא ואפילו זיהה מן הדיהה, ואע"פ שני' לעין כל שדיהה הרבה מן הדיו מ"מ גזרת חכמים האחרונים מהכמי הגמ' או גזרת הגאונים שאחר הגמרא היא לטמא כל מראה שחורות ואדמומיות בזה"ז שאין בקיאיין במראות גזרה שמה יבא אחד לטהר מראה הטמא, ע"כ. והמהרש"ם (ח"ג סי' ריד ס"ד"ה ע"ד שאלתו) כתב באופן פשוט שלא נגזר על נוטה לאדום מבעלי הש"ס אלא שהגאונים החמירו.

ויש נכ"מ בזה בענין לצרף ספק אם המראה מחמשת המראות לס"ס. והנה במהרי"א אור זרוע (סי' ק"ב) צירף ספק זה לס"ס שמה אינו. וכן הוא בפת"ש (סי' קפח ס"ק ט) בשם השב יעקב (סי' ק"ב) במי שראתה קרטין ונאבדו דהוי ס"ס, ספק אם הוא מה' המינים ואת"ל שהוא מהחמישה שמה לא היה נמוח. והסד"ט (שם ס"ק ח וסי' קצ ס"ק צ"ה ד"ה ובשו"ת עבודת הגרשוני ד"ה ואין לומר) רצה לתלות דבר זה במח' הראב"ד והר"ז, והיינו דלהר"ז דס"ל דלא אמרין רוב מראות טמאים דשייך לומר דהוי ספק, משא"כ לראב"ד דרוב מראות טמאים, אולם מסיק דשפיר הוי ס"ס אף לדעת הראב"ד כי לענין ס"ס לא בעינן דמק דהיתר ואיסור שוין, עיי"ש.

אולם הבית מאיר (תשובה סי' קפח) נקט דכיון דכבר נתמעט הבקיאות בימי הש"ס ואסרו מספק, דמי לגבינות עכו"ם דלא מייחשב ספק. והמהרש"ם (ח"א סי' סד ד"ה התב ב"ה) דחה דברי הב"מ כי אף שהיו כמה חכמים שנתעו מלראות מראות, אבל לא נגזר בימי הש"ס לאסור דרך כלל כל הנוטה לאדום, וכמה אמוראים לא החמירו, עי' תוס' (שם ט). ואנן זה דומה לגבינות עכו"ם שהוסכם בימי הש"ס לאסרו מספק. ואף דהפוסקים החמירו, כמ"ש בטשו"ע רס"י קפ"ח, מ"מ הוי שפיר ספק, וחזי להצטרף לס"ס, ע"כ.

ד. צבע שהחמירו

ועי' ברי"ף (שבועות ג. ברי"ף ד"ה ולענין הלכה) שכת' שאין אנו עכשיו בקיאים במראה אדמומיות וכמ"ש הרי"ף (שם), ולפיכך אפי' היה כמראה בשר צלי כל שיש בו מראה אדמומיות טמא. ומ"מ בדם הירוק ואצ"ל הלבן ושאר מראות אינה יושבת, כלומר שלא גזרו כלל אלא על ותולדותיו אבל אלו אינן בכלל כיון דקיי"ל בר"י בירוק וכו'. בתוס' דירוק היינו גאלני דהיינו מראה הוה ולא ויר"ט שהוא ככרתי דהווא אדמומיות כלל וטהור אפי' לעקביא בן מהללאל דלא אסרה תורה אלא מראה שהוא אדום, ע"כ. מבואר דלא גזרו על נוטה לאדום הבא ממראה אחר, דהרי ירוק שיש בו אדמומיות שרי.

והרא"ש (נדה פ"ב סי' ד) כתב דבדורות הללו אין בקי במראות לישען על חכמתו ולהפריד בין מראה למראה ואפי' בימי חכמי הש"ס היו מן החכמים שהיו מנענים מלראות מראות, כ"ש האידינא שאין לטהר שום מראה הנוטה למראה אדמומית אם לא שיהא לבן וירוק כמראה הזהב, אע"ג דתנא קמא סבר דדם ירוק תולין עליו, נר' דהלכה כחכמים דמטהרין כי היכי דהלכה כב"ה דמטהרין כמימי תלתן וכמימי בשר צלי ולא כתי"ק דאמר תולין. ה"ה בדם מראה שאין לצרףו באדמומית כלל. הש"ך שלא מטהרין אלא כל מראה שאין לצרףו באדמומית כלל.

ה. מראות המוזכרים במשנה האם שווים בדרגת אדמומיתם

ומדברי רש"י הנ"ל אות א' שפירש הא דאמר ד"אימא אדום ותו לא - האדום שבאדומים דהיינו כדם המכה דמתני". מבואר שהמראה האדום ביותר הוא כמכה והשאר פחות אדומים ממנו.

וכן מוכח לכא"ו מדברי הגמ' (טו - כ) שהרי נח' שם האסמארא אדום כמכה הוא כדם שחיטה, כדם מאכולת, כדם הקזה וכו', והקשו מיתבי מעשה ותלר ר"מ בקילור, ורבי תלה בשר קמה, מאי לאו אדום לא אשאר. ופרש"י בקילור - אנפלטשטיר ואדום הוא ונתעסקה בו אלמא קילור דומה למראה הטמא ואע"ג דלא הוי סומק כולי האי, וקשיא לכולהו, ע"כ. נמצא דאף הסובר שדם מכה הוא סמיק טפי מ"מ מודה שאף מראה פחות אדום ממנו טמא.

פניני הלכה

לא הכפיק להשלים ק"ש עם הש"צ כיצד ישלים רמ"ח תיבות

א. כתב המחבר (סי' ס"א ס"א) בק"ש יש רמ"ח תיבות, וכדי להשלים רמ"ח כנגד אבריו של אדם מסיים ש"צ ה' א-להיכם אמת, וחזור ואומר בקול רם ה' א-להיכם אמת. [וביאר הרמ"א - ובהו כל אדם יוצא הואיל ושומעין מפיו של ש"צ ג' תיבות אלו. ואם היחיד רוצה ג"כ לאומרו עם הש"צ - ואם הוא קורא ביחיד וכו'ן בט"ו ווי"ן שבאמת יוצב שעולים תשעים והם כנגד ג' שמות ההויה, שכל שם עולה כ"ו וארבעת אותיותיו הם שלושים.

וכתב הרמ"א - ויש עוד טעם בדבר, דט"ו ווי"ן עולין תשעים, והקריאה נחשבת אחד, הרי צ"א כמנין השם בקריאתו וכתבתו, והוי כאילו אמר ה' אדני"י אמת. [וכתי' המג"א (סי' ג) דבערבית יכווין בווי"ו שבאמונה

(כתבים - פ"ח ע"ד שער מנחה ומעריב פ"ו). ובעשרה מאמרות (מאמר א' ב' ח' חלק א' סי' י"ז) כתוב שאמת לבדה עולה במקום שלשה שמות הנ"ל (ובביאר דבריו יעוי' במחש"ש). והבה"ט (סי' ד) והמשנ"ב (סי' י"ב) הביאו

רק סוף דבריו דיקוון שאמת עולה במקום ג' שמות]. וכתב עוד הרמ"א - ויש שכתבו דכל קורא ק"ש ביחיד

יאמר אל מלך נאמן שמע וגו', כי שלש תיבות אלו משלימין המנין של רמ"ח, והוא במקום אמן של

הבוחר בעמו ישראל באהבה, וכן נוהגין. ונ"ל דמ"מ כשקורא עם הציבור לא יאמר אל מלך נאמן, רק

יאמר אמן אחר ברכת הש"צ כשמסיים הברכה, וכן נוהגין ונכון הוא.

[וזה דלא כמחבר שכת' לעיל סי' נ"ט סי' דלא יענה אמן אחר סיום הבוחר בעמו ישראל באהבה משום דהוי הפסק. ויעוי' עוד במשנ"ב (סי' מ"ט ס"ק כ"ה, וסי' ס"א ס"ק ט"ו) דנקט דלכתי' יותר

טוב שיסיים בשווע עם הש"צ ולא יצטרך לענות אמן אחריו]. וילי"ע במי שנמצא באמצע תפילתו, והש"צ הקדימו

ונמצא בסיום ק"ש, כיצד ישלים רמ"ח תיבות שבק"ש.

ולכא"ו נר' י"ל דלדעת המחבר יכווין בט"ו ווי"ן שבאמת יוצב. ולדעת הרמ"א, אם אכתי לא התחיל

ק"ש, יאמר אל מלך נאמן, ואם כבר התחיל ק"ש יכווין בט"ו ווי"ן שבאמת יוצב.

מיהו נר' דלמעשה אין הדבר מוכרע, דהנה אע"פ דמהמחבר והרמ"א מבואר דאין היחיד כופל תיבות ה' א-להיכם אמת, לאו מילתא פסיקתא היא,

דבירושלמי (פ"ה ה"ג) מבואר דהא דאסור לחזור פעמים דהיינו דוקא בציבור ולא ביחיד, והובאו דבריו

בנו"ס בברכות (ד. ד"ה מו"ד). וכן נקט בב"ח (סי' ס"א). ומצינו בברכ"י (סי' ס"א ס"ק א) דכתב דלפום מאי

דאיתמר בירושלמי, אם קורא ביחיד שרי ליה לכפול ה' א-להיכם, וכן הסכימו הרב ב"ח והורב פרי"ח דכברי

הירושלמי, ושמעתי שכ"כ מהרח"ו צ"ל שנהג כן רבינו האר"י צ"ל [ועיין שער הכונות ענין דרושי הלילה דרוש

טו], וכן חילק הראב"ד בענין הבקשות והזכרת שבחו יתברך הביאו הרב שבלי הלקט סי' ח'. [והובאו דבריו

בשערי תשובה (סי' ב)].

וכ"כ דלינא בספרו קשר גודל (סי' י"א אות י"ט). והובאו דבריו בציבור בית עובד (סי' ט). ואף הרב המג"ה בספר

שלמי צבור (דף צ"ט ע"ב) הביא דברי הברכ"י. והביא דבריהם בנה"ח (סי' י"ד סמ"ט). וכן הכרעת הבן האי חי

(ש"ר פרשת וראר סי"א) וכה"ח (לגרי"ח סופר צ"ל - סי' ס"א ס"ט). ולדבריהם נמצא דאם הקדימו השי"ע וסיים ק"ש לפניו, יחזור היחיד בלחש על תיבות ה' א-להיכם אמת

להשלים רמ"ח תיבות.

ג. ועוד דאף לדעת השו"ע והרמ"א דאין אומרים ביחיד ה' א-להיכם אמת, מצינו במטה יהודה (גרי"י

עייאש צ"ל - סי' ס"א בהשמות) דיצא לדון אם לא גמר היחיד ק"ש קודם השי"ע, אם יוצא בשמיעת השי"ע

שחזור תיבות ה' א-להיכם אמת, או דיש בזה משום קורא למפרע, והעלה דכיון דקיי"ל בסי' ק"ד בדין

תפילה דאם שומע קדיש וקדושה שותק ומכוין למה

ויעייש **בגמ'** (ג) דאיתא אמר עולא כולן עמוק מכן טמא, דיהה מכן טהור. **ופרש"י** עמוק מכן - מאותו שיעור השנוי במתני' לכל

אי אי הוה סומק טפי טמא, דיהה מכן טהור, ע"כ.

והקשה **בתוס' הרא"ש** שם דתימה דדיהה מאדום עדיין הוא אדום יותר מקרן כרכום, וכן דיהה מקרן כרכום אדום ממימי אדמה וכן למי"ד עמוק מכן טהור, **לפרש"י** עמוק ממוג הוא כמימי אדמה וצ"ל דאלו ד' מראות טמאים, אבל שאר מראות שביניהן טהורין אעי"פ שיש מראה שהוא דיהה מהן והוא טמא, והיינו טעמא דמדמיה דמיה נפק"ל ד' מראות וקיס להו לרבנן דהני ד' מראות שכיהי וכל שאינו דומה לאלו המראות טהור אעי"פ שיש מראה למטה ממנו שהוא דיהה יותר וטמא, ע"כ. והביאו **באור שמח** (אסיב פ"יה הי"ט). מבואר מדבריו שד' מיני מראות אדומים הם אלא שהם שונים במראיתם, ועל כן אף אם מראה דיהה יותר טהור כי אעי"פ שהוא יותר אדום ממראה אחר מ"מ מראיתו שונה. ולפי"ז י"ל דהיכן בשלמא ציבור אף האדום החלש מבין ד' מראות ולדאי אינו אסור מהי"ת.

והנה **בצ"צ** (וי"ד סי' קכד) כתי' שבדואי שבכל מראה דיהה יש ספק דאוי, שהרי ד' מראות שהם האדום, כקרן כרכום, כמימי אדמה וכיין מזוג, הם אינן שוין במדרגת האודם אלא א' למטה מזולתו דהיינו שהאדום כדס הקזה הוא באמת היותר אדום ואחי"כ כקרן כרכום שהוא דיהה ממנו הרבה, ומי"מ שניהם טמאים מדאו', אלא דשוב כתי' שהד' מראות הללו מלבד השנויים שיש ביניהם בהפלגת האודם עוד זאת יש שינוי ביניהם באיכות והמות האדומיות, ואחי"כ י"ל שכרכום אדמה אינו אדום כמזוג רק מין אחר, ואי"כ אעי"פ שהדס דיהה מן המזוג יש לחוש שמו אדום ממין מן אדמה או קרן כרכום שהוא מין אודס אחר, ומי"מ י"ל דהמוקדם במשנה אדום יותר אף דל דמי גיב מוות האדום ול"ז מי"מ גי"כ המוקדם אדום יותר, ואי"כ מזוג הוא היותר אחרון באדם, ואפשר דמהי"ט הקיל בו בר פפרא דעמוק ממנו כדיהה כו', וצ"ע, ע"כ. הרי שמצדד שמראה המוקדם במשנה אדום יותר מהבא אחריו ואי"כ כל שהמראה פחות אדמומי מהמראות המבוארים במשנה הוא ודאי אינו אסור מהי"ת. **והמנח"י** (ח"יה סק ק"ד ד"ה הנה) כתי' ע"פ הצ"צ הני"ל שאם המראה קלוש לא הוי אלא ספק מהי"ת.

שו"ר **בבינת אדם** (שער או"ה סי' פ אות ג) שהקשה כקושית ה**תוס' הרא"ש** ותירץ דמי"ל שאין ענין ד' מראות הללו זה למעלה מזה, אלא כל או"א יש לו צבע בפניעי הגם שכולם הם אדומים, אבל אין א' אדום מסוג של חבריו, הוא כמא שידוע לסוחרים שמראה האדום נתקל ל"ז מינים ונקראים בלשון אשכנז א' אינקארנאט (א רעד) קארמוי, והם האבות של כל מראה אדמומית כי כל שאר מראה אודס הוא בר תולדה מאחד מן' מראות הני"ל, ע"כ. מבואר דס"ל דד' מראות הללו אינם שונים ברמת אדמימותם אלא ששונים במראיתם. ולכאוי דבריון הם דלא **כהתוס' הרא"ש** הני"ל. ולפי"ז בזה"י יש להחמיר בכל מראה אדמומי שהוא ספק מהי"ת כי י"ל שהוא דיהה מא' מד' מראות.

אולם נרא' דכוונת הצ"צ **והבנ"א** דאם נימא שמראות המשנה הם בהדרגה אדום דיהה מהדיהה של המשנה, אעי"פ שאדום הוא ודאי אינו אסור מהי"ת, אבל מדרבנן, אבל מראה שאינו אדום אלא נוטה קצת לאדום בעיני כל אדם, י"ל דיודו דודאי הוי מדרבנן. וכן **אף בחכ"א** כמבואר **במהרש"א** המובא להלן. ועיי' **בערוה"ש** (סי' קפח אותיות ד - ה) שגם כתי' דכל אלו מיני מראות הם מדרגות חלוקות למצרי זה מזה כלומר לא שזה יותר אדום מזה בעומק אלא שהוא מין אחר באדמימות לגמרי ואינם שייכים זל"ז כלל.

ו. בקיאות בנוטאה הנוטה לאדום

יוצא שמראה הנוטה לאדום אסור מדרבנן. ונרא' דבקיאינן בזה אף בזה"י. דיעווי **בב"י** (ריש סי' קפח) שביאר דהטעם שאין אנו מחמירים במראה הירוק אעי"פ שנוטה לאדמומית דמהי"ט ס"ל לעקביא בן מהללאל דטמא, דמי"מ חכמים פליגי עליו דסברי דהאי לאו נטיה לאדמומית הוא, ע"כ. מבואר מדבריו שאנו בקיאינן בנטיה לאדמומית דהרי כו"עי לא פליגי שבירוק יש נטיה לאדמימות ואעפ"כ אין אנו מטאים אותו אף בזה"י שאנו מחמירים בכל נוטה לאדום כי לדעת רבנן אין זה בכלל נטיה לאדמימות, ואי"כ נמצא שסמכו על האבחנה שלנו אף בזה"י.

וכן משמע **מהב"ח** (סי' קפג אות יג) שכת' בזה"ל: פשיטא דלא טימאו את הלבן והירוק דבהא לא בעינן חוכמתא דהכל יודעים להבדיל בין אדום ללבן וירוק **אלא באדום גופיה בעינן חוכמתא** [להבדיל] בין מראה אדום טמא למראה אדום טהור, ע"כ. מבואר דאעי"פ שהירוק שיש בו אדמומית כני"ל מ"מ הכל יודעים להבדיל בו, משא"כ בין האדומים ממש.

אלא דשמא י"ל דבכה"א אין בקיאינן בנטיה לאדמומית כי האדמומית בא מחמת מראה אחר דהיינו ירוק אדמומי וכדו' אבל באדום נוטה לחוד דלמא אין אנו בקיאינן.

אבל בשאילת יעב"ץ (סי' מד) כתי' להדיא דבקיאינן אף בזה"י וז"ל: וגי"ל להקל בו (במראה חום) דודאי עדיף ממימי בשר צל, דידוע שיש בו אדמימות וכמי"ש גם הפוסקים, ואפ"ה מטהרי ליה ב"ה וקיי"ל כוותייהו, ואעי"ג דאנן מחמרינן ביה, היא גופה חומרא גדולה, דהא שפיר בקיאינן בגוויה, אלא משום דלא ליתי לאחלופי כיון דאית ביה נטייה לאדום, ע"כ. מבואר דאנן בקיאינן אף במראה דכמימי בשר צלי שהוא מהנוטים לאדום שאסרו הפוסקים כמי"ש הבי"י בריש סימן קפ"ח.

וכן מוכח **בגרו"ז** (שם אות ג) דבכל גוונא בקיאינן שכת' השחור אדום הוא אלא שלקה ומדאו' אין טמא אלא כענבים השחורים וכזפת וכעורה טהור, ועכשיו שאין אנו בקיאים במראות אפילו כזית ודיהה ממנו טמא ואפילו דיהה מן הדיהה, **ואעי"פ שנראה לעין כל שדיהה הרבה מן הדיו**, מי"מ גורת חכמים האחרונים מחכמי הגמי' וא גורת הגאונים שאחר הגמי' היא לטמא כל מראה שחרות ואדמומית בזה"י שאין בקיאים במראות גזרה שמא יבא אחד לטרה מראה הטמא, ע"כ.

ועיי' **בחכ"א** (ככל קיא אות ג) שכת' שבדקה ונאבד העד ואומרת שמשתפקת אם המראה היה אדום או לבן, טמאה מספק. וכת' **המהרש"ם** (ח"ג סי' ריד וח"א סי' סח) שכונת ה**חכ"א** הוא רק בספק אולי היה אדום ממש כדס דהוה ספק דאוי, ולשיטת ה**ראב"ד** הובא **בסד"ט** (סי' קפח) רוב מראות טמאים וגם לשיטת ה**ר"ז** החולק עליו מ"מ ספיקא מיהו הוה, אבל היכי שיודעת שלא היה אדום ממש אלא שמשופקת אולי היה נוטה לאודס או לבן שהוכחה מראיתו והיה געהל, כיון דמדנין השי"ס טהור אלא שהגאונים החמירו מפני שא"א בקיאים, אי"כ הוי סד"ר בקנה ולמוקמים בחזקת טהרה ואף בדספק שחרון ידעה מחמרינן גם בדברנו מ"מ נאבד יש להקל כמי"ש במשי"ז סי' ע"ד, ע"כ. ועיי' **בש"מ בשו"ס** (ח"א יו"ד סי' ט) משי"ז ב. ולענין דבריו דחוקים. [ועיי' **בבנ"א** (בהנין אות ה) שלא כתי' בלשון שכת' **בחכ"א** הני"ל אלא במקום אדום כתי' נוטה לאדום. ונרא' דס"ל למהרש"ם שהעיקר כמי"ש ה**חכ"א** שהיא הפסק אחרון].

ז. במראה נוטה דנוטה לאדום / דיהה דדיהה

נמצא שאין אנו בקיאים להתבחין בין מראות האדומים כלל, אולם אף בזה"י בקיאינן להתבחין בין מראה שהוא רק נוטה לאדום לבין מראה אדום ממש, אלא שחז"ל אסרוהו שלא יבואו לטעות במראה אדום.

ויש לדון האם כשם שאסרו מראה הנוטה לאדום אסורנו נמי מראה שהוא רק נוטה דנוטה, כגון ורוד קל וכדו', דלמא י"ל דמחמת חולשת צבעו חשיב כצבע אחר ואינו בלל האיסור. איתא **בנדה** (ג) רבי אמי בר אבא אמר וכולן עמוק מכן טמא דיהה מכן נמי טמא חוץ משחור, אלא מאי אהני שיעוריה דרבנן לאפוקי דיהה דדיהה. **ופרש"י** דיהה דדיהה - שנדחה ממראיתו יותר מדאי. מבואר דדיהה דדיהה חשיב כצבע אחר כיון שנדחה מראיתו יותר מדאי ואי"כ אפשר דהי"ה במראה נוטה דנוטה בזמננו דשרי.

ולכאוי יש להוכיח להתירא **מהש"ד** (סי' קפח סי"ק א) שכת' שצבע אפור טהור, וכת' **בשבט הלוי** (ח"יה סי' ק) שאעי"פ שצבע אפור נוטה לשחור ונוטה לשחור אסרו חכמים, מ"מ אפור אין לו שייכות עם שחור ועל כן שרי. ומבואר כני"ל דכל שהוא דיהה דדיהה חשיב כצבע אחר לגמרי. ובדרך ד' את תמצא להלן בביאור דעת המתירים במראה חום. וכעין זה מצוינו **במנחת פתים** (סי' קפח סי"ק א) שכת' שמדברי ה**סד"ט ושאילת יעב"ץ** דס"ל להקל במראה חום כערמונים והקפה אעי"פ שיש בו נטיה לאדמימות או לשחרות, נר' דקיל להו מראה בריון מנוטה לאדום ושחור, ואולי מטעם משום דברוין מראה בפניעי הוא טהור כמו געל אף שנוטה גי"כ קצת לאדום וכל מראות טהורות מלבד אדום ושחור. והארכנו בסד"ט ביסוד זה **בשמעתא עמיקתא** גליון שצ"ט.

וכן דעת ה**גריש"א זצ"ל** (משמרת הטהרה פ"ב אות ב הגה 4) שמראה ורקע הנוטה לצבע ורוד אינו בכלל המראות שהחמירו כי אין זה מראה כלל, כי הוא בודאי דיהה מן הדיהה, ואינו בכלל המראות שגזרו עליהן. ומי"מ צריך בקיאות גדולה להכריע דבדר זה. וכן שמענו מתלמידי ה**גרי"ש ואינו זצ"ל** בשם רבם שדיהה מהדיהה טהור. ועיי' **בארוחת רבנו** (ח"יד עמי מא).

מסקנא דיניא

א' מהתורה אינו טמא אלא האדום, שחור, כקרן כרכום, כמימי אדמה וכמזוג, וכיון שאין אנו יודעים להתבחין בין אדום לאדום החמירו חכמים למטאות כל מראה הנוטה לאדמומיות או לשחרות שלא יבואו לטעות, ומי"מ הכשירו כל מראה שאין לספקו באדמימות כלל. ומראה צהוב אדמומי במראה השעוה, זהב אדום וכדו', ויש שמחמירים במראה זה בהפסק טהרה. ב' י"א שאף בזמנינו בקיאים ב"נטייה" לאדמומיות, ועל כן מראה שאינו אלא נוטה קצת לאדום אינו אסור אלא מדרבנן, ונפ"מ בנאבד העד ויש ספק אם היה המראה נוטה לאדמומית דשרי. ג' דעת הגרישי"א זצ"ל שמראה ורקע הנוטה לצבע ורוד אינו בכלל המראות שהחמירו, כי הוא בודאי דיהה מן הדיהה. וכן היתה דעת הגרי"ש ואזנר זצ"ל, ומי"מ צריך בקיאות גדולה להכריע בזה.

שחשי"צ אומר, ר' איינו נפסק, הי"ה בבי"ד הכיב דשמוע מפי השי"צ דלית ביה משום הפסק ולא משום קורא למפרע, ומשלים בזה רמי"ח תיבות. והביא דבריו

החיד"א בספרו **מחזיק ברכה** (קריא סי"ק א).

וכבר כ"כ **בסדר היום** (כונת קיי"ש ויחידה) דאם גמרו הציבור קודם, ימהר ויחיש לגמור כדי לשמוע התיבות במקומם, ואם א"א לו להשיגם כי רב המקום ביניהם, יעמוד במקומו וישתוק וישמע לשי"צ ואחי"כ יגמור. (ועיי' שיעויל לו כיון שהוא עומד בתוך קיי"ש והם הרמי"ח עצמון). ע"כ. [והביאו בשלמא **ציבור** (דף ע"ט צ"ח)].

וכיוצ"ב כתב מדנפשיה **במאמר מרדכי** (סי' ס"א סי"ק ב), ושמצאן כן בשם סדר היום. [ובדברי מרדכי כתב דשוב מצאן כן בספר מטה יהודה, ועיי"ש עוד מי"ש להעיר על דבריו]. והביא דבריהם **בשע"ת** (סי"ק ב).

וכדברי המטה יהודה כתב מסברא דנפשיה **בספר החיים** לגרי"ש קלוגר זצ"ל (סי' ס"א) דלדעת רשי"י דקיי"ל כוותיה דבשומע קדיש וקדושה שותק ומכווין ואינו הפסק, הי"ה חכא וישתוק ויכווין לחזרת השי"צ, וכתב להוכיח דאין הסדר מעכב בהשלמת התיבות, דהלא אם מתפלל ביחיד משלים בתיבות אל מלך נאמן קודם קיי"ש, או שמכווין בט"ו וויין ואי"כ נשלם התיקון באמצע אמת ויצב אחר גמרו ט"ו וויין. וסיים דשוב הוגד לו דבשערי תשובה הנדפס מחדש הביא כן בשם סדר היום. [ויש להעיר דמלשון סדר היום נראה דדוקא אם עומד בתוך קיי"ש מהני עצה זו, ואילו הגרשי"ק פשיטא ליה דהי"ה קודם שהתחיל בקיי"ש, כל שסיים ברכת הבוחר בעמו ישראל].

ד. ולכאוי אף לנוהגים דביחיד משלים רמי"ח תיבות ע"י חזרת תיבות ה' א-להיכס אמת, נר' דהיכא דהוא נמצא באמצע קיי"ש, עדיף טפי דישתוק ויכווין לחזרת השי"צ, דהכי עדיף טפי מלחזור ביחיד התיבות ולהכניס עצמו במו"ל לנהוג דלא כהמחבר והרמ"א.

וכן נראה מדברי החיד"א, דאעי"ג **דברכ"י** (סי' א) **ובקשר גודל** (סי' י"א סי"ט) הביא לדניא דבר הפוסקים דאף ביחיד יחזור הני ג' תיבות. מי"מ בספרו **מחזיק ברכה** (קריא סי"א) הביא דברי המטה יהודה ולא העיר מידי. וכן מבואר מדברי **כה"ח** (סי' י"ד) דבסעי' מי"ט הביא לדניא דברי הברכ"י, ובסני' ג' הביא דברי המחזיק ברכה, ולא העיר בזה מידי.

אולם יעוי' **בבן איש חי** (שי"ך פרשת וארא סי"א) דכתב דאם הוא עודנו באמצע קיי"ש לא ישלים עיי"ש מיעת השי"צ, דעי"פ סודן של דברים צריך להיות מסופר לו של הכפל באחרונה בגמר הקיי"ש, אלא יכפול הוא לבסוף וישלים הסחרון. וכ"כ **בכה"ח** (סי' ט"ז). [וכן מתבאר מתוך דברי **יסוד ושורש העבודה** (סי' המורה פ"ד) דא"א להשלים הרמי"ח תיבות ואי"כ מי"מ קודם השי"צ].

העולה לדניא - א. המתפלל עם הציבור, והשי"צ הקדימו וסיים קיי"ש כשהוא עדיין באמצע קיי"ש, י"א דימשין בקריאתו ובסוף הקריאה יחזור תיבות ה' א-להיכס אמת להשלים רמי"ח תיבות, וי"א דבשעה שהשי"צ חוזר תיבות ה' א-להיכס אמת וישתוק ויכווין להשלים בזה רמי"ח תיבות, וכן דעת רוב הפוסקים. ב. אם השי"צ הקדימו והוא באמצע ברכות קיי"ש, למנהג בני אשכנז יאמר תיבות אל מלך נאמן קודם קיי"ש, ולמנהג בני עדות המזרח בסיום קריאת שמע יחזור תיבות ה' א-להיכס אמת, ובהו ישלים רמי"ח תיבות.

כתב ע"י

הרה"ג הרב שמעון פלולי שליט"א
מו"ץ הקהילה החרדית מעלה אדומים

פניני מוסר

עניני בטחון

חובת ההשתדלות בפרנסה (ו)

הסכנה למעט בהשתדלות למי שאינו בדרגה גבוהה של בטחון - י"שמא יאמר אדם, אמנם ההכרה שהכל תלוי רק ברצונו יתי' אינה מושרשת לבלב, אבל הרי בשכלי אני יודע שהקב"ה הוא הנותן היחידי, ועל כן אמעט בהשתדלות, וכן בעלליית מדרגה זו סכנה רוחנית. **ולדוגמא: מי שהיה רגיל לעבוד ארבע שעות לעבוד לפרנסתו, והחליט להמעיט בשעות העבודה ולעבוד רק שעתיים ביום, וכפי שמיעט בזמן המוקדש לעבודה באותה מידה ירדה הכנסתו, ותגנב לבלו המחשבה שבגלל שהשתדל פחות לכן נפתחה הכנסתו, והוא מתחרט על שמיעט בהשתדלות, נמצא שעדיין אינו במדרגת בטחון שיכול להרשות לעצמו להשתדל פחות.**

אמנם מי שהאמונה והבטחון מושרשים בלבו שהקב"ה הוא הנותן הכל, ומידת ההשתדלות אינה משנה דבר, הוא יכול למעט בהשתדלות, כי אדם זה גם כאשר פרנסתו מעטמצמצת אינו תולה זאת בזך השתדל פחות, אלא מאמין בלב שלם שכן הוא רצונו ית"י. (שפתי חיים עמי תקלא)

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"

✉ **להצטרפות לרשימת התפוצה ללא עלות ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל:** amikta@amikta.co.il

לרפו"ש של הרב יהודה שניא בן סימנה בתשח"י | © שמעתא עמיקתא – לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503